

Ungarerne

 Af [Karsten Fledelius](#) 2. juni 2010 • I kategorien [Enkeltprog](#)

Der er store ungarske mindretal i Ungarns nabolande, især i Rumænien (1,4 mio), Slovakiet (500.000) og Serbien (400.000). (Kort: Wikipedia)

Ungarns nationale problem går langt tilbage i tiden. Da magyarerne (udtales madjarerne) brød ind på den ungarske slette i slutningen af 800-tallet, var de hedninge uden eget skriftsprog. Med kristendommens indførelse i 1000-tallet fik landet to sprog: kirkens latin og det magyariske sprog, som bruger latinsk alfabet, men i en tyskpåvirket udgave. Det er grunden til, at S på ungarsk udtales som sj (svarende til lyd kvaliteten i ord som Stahl og Spiel), mens SZ betegner et almindeligt s (svarende til det tyske sprogs anvendelse af ss eller ß som angivelse af, at dette s hverken skal udtales stemt (som i "Saal") eller som sj).

Ungarn kom til at dække hele området inden for Karpatherbuen, d.v.s. ud over det nuværende Ungarn også Slovakiet, den transkarpatiske del af Ukraine, Transsilvanien, Vojvodina i Serbien og Burgenland i Østrig. Ungarerne har højest udgjort 50% af dette store territoriums befolkning, hvortil kommer det oprindelig selvstændige kongerige Kroatien, som den daværende ungarske konge bemægtigede sig i 1102 og som gav Ungarn adgang til havet. En stor del af indbyggerne i dette vældige territorium var slaver, men de ungarske konger importerede også tyskere fra Rhinlandet, de såkaldte sachser, som der stadig er nogle tilbage af i de områder, som i dag hører til Rumænien.

Riget var altså multietnisk, men indtil omkring 1500 monoreligiøst (romersk-katolsk). Og her som andre steder varetoges administrationen af kirkens veluddannede folk, som naturligvis beherskede Romerkirkens sprog: latin. Dette blev det kit, som bandt riget sammen, også efter at de tyske habsburgere i 1500-tallet havde erhvervet den ungarske kongemagt og den religiøse enhed ved reformationen var gået i opløsning. (At protestantismen overlevede i Ungarn skyldes i høj grad, at den centrale og østlige del af riget var under tyrkisk overherredømme fra 1526 frem til slutningen af 1600-tallet, d.v.s. også i den periode, hvor habsburgerne forsøgte at udrydde protestantismen i deres lande.) Sproget i det ungarske parlament var således officielt latin, og det var ubestridt frem til 1700-tallet.

Kejser Josef II, der tillige blev Ungarns konge efter sin moder, Maria Theresias død i 1780, ændrede denne politik. Han ville binde alle sine lande sammen via tysk som administrationssprog. Det var meget upopulært i store dele af de ikke-tyske befolkningsgrupper, herunder ungarene, som i stedet ønskede at indføre ungarsk som forvaltnings- og forhandlingssprog. Josef IIs efterfølger, Leopold II, genindsatte dog hurtigt efter sin magtovertagelse i 1790 latin i sin tidligere politiske rolle i Ungarn, inklusive Kroatien, på trods af ungarske ønsker om at gå over til ungarsk.

Men bevægelsen for ungarsk som fælles sprog for hele det ungarske-kroatiske kongerige fortsatte og blev stærkere, rigsdagens flertal fik 1805 gennemtvunget brug af ungarsk, men kroatiske protester førte til, at Kroatien beholdt latin som officielt sprog. Konflikten fortsatte og kulminerede i 1840'erne, hvor kroaterne fastholdt latinen som fælles forhandlingssprog, men samtidig indførte kroatiske som sideordnet forhandlingssprog i deres lokale landdag i Zagreb. Ungarerne ville også indføre ungarsk som undervisningssprog i skolerne i Kroatien, hvilket blev heftigt bekæmpet af kroaterne. Sprogproblemet var med til at fremkalde en magyarisk revolution i Ungarn i 1848, som endte med landets løsrivelse fra habsburgerne og udbrud af en ungarsk republik. Denne blev imidlertid nedkæmpet med våbenmagt i 1849, hvor de tre hære, som sammen slog ungarene, var den østrigske hær, der rykkede frem fra Tjekkiet, den russiske, som rykkede over Karpatherne for at nedkæmpe republikken, og en kroatiske ledet hær, som kæmpede mod den magyariske dominans. Koalitionens sejr, Ungarn ophørte formelt med at være et selvstyrende land inden for Habsburgmonarkiet, og Kroatien blev autonomt med sejrherren fra 1849, Jelačić, som "ban", kejserens vicekonge.

Efter Østrigs nederlag til Preussen i 1866 søgte kejserparret Frans Josef I og Elisabeth en udsoning med ungarene, hvilket 1867 førte til monarkiets opdeling i en østrigsk og en ungarsk del. Ungarsk, et sprog som begge monarkerne havde tilegnet sig og holdt af, blev det overordnede sprog i kongeriget Ungarn, som omfattede hele det historiske ungarske område fra 1000-tallet plus det nordlige og vestlige Kroatien (med undtagelse af Istrien og Dalmatien, som forblev under østrigsk herredømme). De ungarske politikere gjorde i de følgende årtier, hvad de kunne for at fremme det ungarske sprog, således indførtes en lov om, at alle ansatte ved de ungarske statsbaner skulle kunne ungarsk – hvad man blev meget forbitret over i Kroatien. Situationen tilspidsedes omkring år 1900, og i 1905 fik en koalition af kroatiske og serbiske politikere flertal i den kroatiske landdag i Zagreb med det formål at forsvare det kroatoserbiske (serbokroatiske) sprogs stilling i de kroatiske dele af det ungarske rige.

I nord var slovakiske politikere ligeledes utilfredse med den ungarske dominans. De slaviske indbyggere følte sig placeret på tredjepladsen i monarkiet efter ungarsk- og tysk-talende. Deres krav blev støttet af sejrherrene efter Første Verdenskrig, som gennemtvang en opløsning ikke blot af Habsburg-monarkiet som helhed, men også af det historiske Ungarn. Af dette gik ikke blot Kroatien, men også området Vojvodina til et nydannet sydslavisk kongerige, som var en forening af Kroatien, Slovenien, Vojvodina, Bosnien-Hercegovina og Montenegro med Serbien (som da også omfattede Kosovo og den moderne republik Makedonien). Samtidig blev Transsilvanien overdraget til

Seneste sprognyheder

4/5	Sprogforskerne fandt en skat i skoven politiken.dk
27/4	Lille indsats styrker små børns sprog www.dr.dk
26/4	Lad os komme det danske 'jantekomma' til livs politiken.dk
23/4	Ud med sproget - Berlingske Mener www.b.dk
20/4	Unikt runefund i centrum af Odense videnskab.dk
4/1	John Holm, Pioneer in Linguistics, Dies at 72 www.nytimes.com
10/8	Young women, give up the vocal fry and reclaim your strong female voice www.theguardian.com
20/5	Bill Funding Native Language Programs Passes mtpr.org
17/5	Sounds Of The Pilbara II: Songs In Language finishes recording - WAM - West Australian Music wam.org.au
13/5	Seven US Senators Introduce Bill to Promote Preservation of American Indian Languages - Native News Online nativenewsonline.net

FLERE NYHEDER >>>

Verdens sprog på Sproguseet.dk på et større kort

Mere i kategorien 'Enkeltprog'

Gagauzerna, en folkspillra med förnyad status
 Kelterne – Europas indianere
 Usbekisk arabisk – et besøg i landsbyen Jogari
 Moldavisk

Nye kommentarer

Arturo til Hebraisk: Et genoplivet sprog eller et nyt sprog?
 Yunus til Two Turkish Loanwords in Swedish
 Sonstige til Den Danske Ordbog på nettet
 Mads Haupt til Er det forkert at splitte sammensatte ord?
 Monica Scheuer til Jødiske efternavne
 jane til Jødiske efternavne
 InglêS til Sprogene i Mozambique
 Birgit Eggert til Hvad er der blevet af Maren?
 Grethe Movsing til Hvad er der blevet af Maren?
 Henrik Klindt-Jensen til Ded borrihjolmska måled

Artikler om

Rumænien og Karpatho-Ukraine (Ruthenien) og Slovakiet til den nydannede republik Tjekkoslaviet. Italien fik lov til at tilegne sig Fiume, den nuværende kroatisk havneby Rijeka. Selv den nyoprettede østrigske forbundsrepublik fik en luns af det historiske Ungarn, nemlig Burgenland (hvis hovedstad Ödenburg, ungarsk Sopron, dog havde ungarsk befolkningsflertal og efter en folkeafstemning i 1921 blev givet tilbage til Ungarn). Det meste af alt dette var en følge af fredtraktaten i Trianon 1919. Derfor er "Trianon" et meget negativt ord for flertallet af ungarene i dag.

Det tilbageværende "Rest-Ungarn" udgjorde kun godt halvdelen af dobbeltmonarkiet Østrig-Ungarns ungarske del, og kun områder med magyarisk flertal, selv om der også her var mindretal af alle mulige slags, især jøder, tyskere og roma. Det er også situationen i dag, de grænserevisioner, Ungarn fik gennemført under Anden Verdenskrig, er alle blevet ophævet. Og nu som før Anden Verdenskrig er der store ungarske mindretal i nabolandene Slovakiet, Rumænien og Serbien. Især i Slovakiet har det ungarske mindretal været udsat for et hårdt pres efter Tjekkoslaviets opløsning i 1993, bl.a. forsøgte den slovakiske regering at tvinge ungarene til at "slovakisere" deres efternavn (både stavemåden og overgang til den tjekkiske og slovakiske navneskik, hvorefter kvinders efternavn har en særlig hunkønsform, typisk ved efterhængning af "-ova" til mandens efternavn). også i Rumænien har presset mod ungarene været stærkt, både under kommunismen og fra rumænske nationalisters side i 1990'erne.

I 2001 var 9,7% af befolkningen i Slovakiet (godt 500.000), 6,6% i Rumænien (1,4 millioner) og 3,9% i Serbien (290.000) registreret som værende af ungarsk nationalitet, i Ungarn i dag udgør ungarene 96,6% af landets ca. 10 millioner indbyggere. Det største mindretal er roma, som anslået udgør mellem 600.000 og 800.000. En del personer af ungarsk afstamning i nabolandene har i dag ladet sig assimilere i majoritetsbefolkningen, men har normalt bevaret i det mindste deres efternavn, dog ofte med tilpasset stavemåde – i de slaviske nabolande har man konsekvent fonetisk retskrivning, hvilket medfører et pres for at tilpasse stavemåden af de ungarske navne.

Alt dette kan tjene til en udmærket forklaring på, hvorfor nationalisme og ultranationalisme er i vækst i Ungarn, forstærket af den aktuelle økonomiske krise. Ungarn er simpelthen det land i Europa, som har fået den barskeste behandling efter Første Verdenskrig. Efter Anden Verdenskrig var det Polen og Tyskland, som blev hårdest behandlet, men Polen fik delvis erstatning for sine tabte østområder på Tysklands bekostning. Ungarn fik intet andet ud af 1945 end sovjetisk besættelse, ingen af grænserevisionerne under Anden Verdenskrig blev opretholdt, hverken tilbagegivelsen af en del af Transilvanien, den sydlige del af Slovakiet langs Donau, den centrale del af Vojvodina eller Karpatho-Ukraine. Frustrationerne efter det historiske Ungarns opløsning i 1900-tallet er derfor ikke svære at forklare. Men heller ikke de slaviske naboers erindring om ungarnernes tidligere forsøg på at magyarisere dem.

En af de største succeser i europæisk politik efter 1989 er, at det hidtil er lykkedes at undgå en væbnet konflikt inden for det gamle ungarske område. Men mange ungarene føler sig i dag igen afmægtige. Og denne følelse forstærkes af, at landet efter sin optagelse i EU har haft en meget uheldig økonomisk udvikling, således blev Ungarn det første EU-land, som måtte bede den Internationale Valutafond om hjælp, i december 2008, efter at landets valuta, forint, var raslet ned i værdi. Alt dette er med til at skærpe de indre spændinger og belaste forholdet til naboerne, som hidtil har klaret sig væsentligt bedre under den internationale økonomiske krise.

Karsten Fledelius

Læs også:

1. [Roma – Europas statsløse folk](#) Europas romanier (Kort: Wikimedia) Roma og Sinti – eller sigøjnerne, som vi traditionelt kalder dem – er et gammelt folk med et sprog af den indiske gruppe, romani, og efter...
2. [Slovakisk sprogløse vækker protester](#) Slovakiets flag Slovakiet har revideret sin sprogløse med nye bestemmelser som er designet til at skabe alvorlige problemer for landets store ungarske mindretal. Loven regulerer staten og de lokale myndigheders...
3. [Rumæniens tyske mindretal](#) Herta Müller modtager Nobels litteraturpris i Stockholm i dag. (Foto: Wikimedia) Herta Müller Herta Müller blev født i 1953 i det vestlige Rumænien som del af en dengang forfulgt minoritet...
4. [Er Rumænien et balkanland?](#) Det Osmanniske Imperiums største udstrækning i Europa er en almindelig måde at definere Balkan på (Kort: Cambridge Modern History Atlas, 1912) I Vesteuropa opfatter mange Balkan som 'et uciviliseret sted'...

Tagget med: aktuelle sprog, finsk-ugriske sprog, Habsburg, Kroatien, latin, magyarisk, mindretal, religion, Rumænien, Serbien, Slovakiet, Slovenien, Sproghistorie, Sprogpolitik, tysk, Ukraine, Ungarn, ungarsk, Vojvodina, Østrig

1 kommentar

Olga
18. november 2012 • 11:06

Intressant och roligt svrekit! Genom denna text sätts fingret på något essentiellt i den europeiska etnocentrismens historia. Vår etniska medvetenhet har innan, låt säga, 1800-talet alltid varit implicit. Etnomasochister påvisar ofta glatt faktumet att nationalstatsbyggandet påbörjades först på 1800-talet och därför drar de slutsatsen att ideologin som sprang ur det bör förpassas till den tiden. Ett exempel på sådan misskreditering av nationalismen är the invention of tradition som den brittiske marxistiske historikern Eric Hobsbawm talar om. Det bör noteras att denna kritik kan vara legitim mot nationalstatsnationalismen, men inte identitårismen är evig i sin natur. Låt oss ta ett exempel på den implicita etniska medvetenheten. När den holländska renässanshumanisten Erasmus Roterodamus talade om att han var en världsmedborgare, syftade han inte alls på att att han var medborgare i främmande kontinenter som Asien och Afrika. Den mentala sfären för européer sträckte sig inte utanför Europa vid den tidpunkten, vilket innebar att han menade att hans identitet var europé, inte kosmopolit. Att citatet sedan anförs av humanister för att legitimera en kosmopolitisk agenda är en annan sak.

aktuelle sprog **Alfabet**er Anmeldelser arabisk

Biblen bogstaver børn Danmark **Dansk** Dialekter engelsk esperanto Formidling fransk identitet

konsonanter Medier modersmål Musik Navne norsk **Ord** ordbøger ordforråd oversættelse Plansprog religion

romanske sprog russisk Sjøv skriftsprog sprogdød Sproggeografi sprogkort **Sprogpolitik** sprogteknologi

svensk truede sprog tv tyrkisk tysk Udtale Underholdning video vokaler

Arkiv	Resources
januar 2015	Ethnologue: Languages of the World
december 2014	Forvo – All the Words in the World. Pronounced.
november 2014	LL-Map: Language and Location
maj 2014	Minority Rights Group
marts 2014	Omniglot. Writing Systems and Languages of the World
februar 2014	UNESCO Atlas of the World's Languages in Danger
oktober 2013	World Atlas of Linguistic Structures (WALS)
august 2013	
marts 2013	
januar 2013	
december 2012	
november 2012	
oktober 2012	
september 2012	
juli 2012	
juni 2012	
maj 2012	
april 2012	
marts 2012	
februar 2012	
januar 2012	
december 2011	
november 2011	
oktober 2011	
september 2011	
august 2011	
juli 2011	
juni 2011	
maj 2011	
april 2011	
marts 2011	
februar 2011	
januar 2011	
december 2010	
november 2010	
oktober 2010	
september 2010	
juni 2010	
maj 2010	
april 2010	
marts 2010	
februar 2010	
januar 2010	
december 2009	
november 2009	
oktober 2009	
september 2009	
august 2009	
juli 2009	
juni 2009	

Svar

maj 2009
april 2009
marts 2009

Skriv en kommentar

Navn (kræves)

E-mail (kræves)

Hjemmeside

Send mig en e-mail når der kommer flere kommentarer.